



בוניכוח על אשרד הדחות, בשיא המתיחות של חגשבר הבסחוני בארץ. הושים אורי אבנרי את ידו לציבור הדחי - להידברות מצפונית אמיחית

כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה. אין זו השעה לויכוחים על דברים מישניים. כאשר העם כולו צופה בחררה זקראת הכאות, אל אשר ילך יום ואזי אף השעות הכאות, לא נסמך כאלו בפולמוס ובהבלטת הניגודים. עמדתנו לגבי משרד הדחות ופעולותיו ידועה, והיום לא אוסיף עליה דבר.

אולם בוניכוח זה, וגם בוניכוח על הבעיות הגורליות של מלחמה ושלוש שהתנהל בבית זה שלשום ואחמול, השמיעו נציגי המפלגות הדתיות קריאה לאחזה ולהסרת הניגודים בין דתים וחילוניים, העומדים ברגע זה יחדיו, לאורך כל גבולות תינו, על סף נוראות המלחמה, כשכפי כולם תפילה אחת בלבד: לוואי וזו לא תפרוק.

חייתי רוצה היום להיענות לרוח זו, ולהגיד כמה דברים מלב אל לב, מלכו של אדם חילוני, אל ליבם של אחינו הדתיים כאשר הם.

אנו, הדוגלים בהפרדת הדת מן המדינה, הואשמו לא פעם כשונאי הדת היהודית. אין זה כך. אנו מתנגדים בכל לבנו לתופעות מסוימות שהשתרשו ביחסים בין הדתים והחילוניים, אך בלבנו אהדה והבנה לכל המאמץ באמונת אמת, לכל בעל אמונה כנה ואמיתית.

לא ארחיב את הדיבור על הדברים שאנו מתנגדים להם. תחת זאת אצייר בקווים כלליים את תמונת הגישה הדתית שאנו מעריכים אותה, ואשר עימה אנו מוכנים ומסוגלים לחיות באחווה, בדו־קיום ואף בשייתוף פעולה.

הצדק חשוב מן המצוות!

זוהי דת, אשר כל עיקרה הוא ציווי מוסרי. דת היא שטייעה את קולה כאשר נעשה עול - לא רק ליהודים,

מצוותיה אך תוספת שאינה יכולה לעמוד במקום עקרונות מוסר. דת שתעדיף את שוחר הצדק הבלתי מאמין על מקיים המצוות, העושה עולה. דת ששומרי מצוותיה - שומרי שבת, שומרי כשרות, שומרי אורחות חיים דתיים - לא יכפו שמירת מצוות אלה על איש.

לשכנע, לא לכפות!

דת המבקשת לשכנע, ולא לכפות. דת המבקשת לשכנע באמצעות הדוגמה האישית, המופת המוסרי העליון של מנהיגיה ומאמיניה, עליידי כך שדובריה יהיו הראשונים בהשמעת קול זעקה נגד כל עול, אף תוך סיכון עצמם, שמאמיניה יצועים בשורה הראשונה לפני המחנה, כאשר נקרא אדם להיאבק ולהילחם למען צדק חברתי ולאומי - ללבן ולשחור, ליהודי ולשאינו יהודי, כשם ש יצועים רבנים יהודיים בראש הפגנות לשוויוניות הכושפים בארצות הברית, כשם שצעירים יהודיים מסרו את נפשם בפעולה נגד הטרור הפאשיסטי באלאבאמה, כשם שרופא יהודי סירב החודש לשרת במלחמת ויאטנאם, מפני שהוא סבור כי אינה מלחמה צודקת.

דת המונעת את חוצנה מר מעשה שחיתות וממקחי מימכר ציני, התובעת מדובריה וממניי היגיה לעלות על הזולת בנקיון יכפיים ובמותר לב.

דת המתרחקת מהתארגנות בקבוצות לכת להשגת מטרות חילונית מובהקות, שאין להן עם המוסר ולא כלום. כפי שאמר הרבי מסאטמאר, הרב יואל טייטלבוים, כי ספרו, "יואל משה", אילו לא היו נכסים שומרי תורה ומצוות בחיי הפוליטיקה של מפלגות השלטון, ולא היו כב קשים מהן, לא ממון ולא שום גדולה וכיבוד, אלא הנחות

מארטין בובר

לת ברואים בצלם אל.

כאשר דרושה הקרבה עצמית של אדם לשם שמירת מאור עיניו או כליותיו של הזולת - תילהם דת זו בראש מורם וכפה מלא נגד אמונות קדומות וקדמוניות, ותסיף לי

אל אחינו הדתיים

התנדבות שאינה בגדר ניוול אלא להיפך - בגדר מילוי מיצוה מוסרית עליונה אף אחר המוות. שכן פיקוח נפש דוחה כל מצוה אחרת.

דת כזאת - ליבנו פתוח להידברות עימה. דת כזאת - רב תהיה השפעתה על הדור החדש, הגדול בארץ זו, ושי התנגדותו לדת נובעת מן הנסיון לכפות עליו דברים ב' ניגוד לרצונו ולמצפנו.

דת כזאת - תהווה כוח חי, אשר עימו נרצה להתמודד בדרישה פנים אל פנים, תוך נבונות והשפיע - ולהיות מושפעים.

מעולם לא רצינו בריב אלים, בפולמוס עקר, בהפגנות אלימות ובהשמצה הדדית. פנינו לויכוח אמיתי, להתמודדות של דעות, להתחרות במישור הציוויוני המוסרי.

בשעה זו, שהיא שעה של חשבון נפש לכלל ולפרט, כשאנו מכינים לתוך תהום פעורה של זועות המלחמה שאיננו רוצים בה, כשגורל אכזרי מאיים לשפוך דם של דתיים וחילוניים כאחד - אנו אומרים דברים אלה מן הלב, ומקווים שהם יגיעו אל הלב.

וחופש לשומרי תורה בענייני דת - אין ספק שהיו יכולים לפעול הרבה יותר בענייני הדת.

דת הרוצה להפריד את מסגרותיה ממסגרות המדינה, כדי לשמור על עצמאותה המוסרית, כדי להימנע ממינויים מטעם. דת שכוחה אינו בתקציבים ובכפיה ובחוקים המטילים מצוות - אלא בהשפעה המוסרית הדוברת אל הנפש, כי דוגמה האישית הפותחת את הלבבות.

ליבנו פתוח להידברות

דת כזאת - יכולים להיות לה בישראל תפקידים ראי שונים במעלה. לא בדבקותה לצורות פולחניות שגולדו כי מציאות מסיימת, חלופת, אלא בנסיון מתמיד ל צעוד עם הזמן, לצקת את תוכנה המוסרי לופוסים שיש להם משמעות מוסרית אקטואלית במציאות הנחונה.

דת כזאת, למשל, לא תטיף נגד ניתוחי מתים - כשאלה דרושים לקידום מדע הצלת החיים, לקידום המחקר העתידי להציל מיליונים ממותה משונה, כשהם דרושים להצלת אומללים, להצי

אלא גם לאחריהם: לכושים באלאבאמה, לאיכרים בוויאטנאם, לסופרים בברית המועצות.

דת הדוגלת באחווה עמים, בשוויון גזעים, קולה, בלי מורא וכלי מושאי פנים, כאשר צדק מוחלט זה נפגע - אם לגבי בני הרוב העיברי בישראל, אם לגבי בני המיעוט הערבי בה. דתם של אנשים כמו מארטין בובר, רבי בנימין, עקיבא ארנסט סימון - שלושה אישים דתיים, שעמם היינו מאו שרים לשתף פעולה תמיד.

דת שאינה רואה ביהודים עם נבחר מבחינה לאומית חילונית, אלא הרואה את רעיון הסגולה בהטלת חובת יתר לקיום הציווי ההומאניסטי, הלכה למעשה, שעה שעה ורגע רגע.

דת הדוגלת באחווה עמים, בשוויון גזעים, המכבדת כל בעל מוסר וכל שוחר צדק, ואמין כאשר יאמין, יתפלל כאשר יתפלל - בצל מגן דוד, בצל הצלב, בצל צריח המיסגד, בצל פסל בודהא, ואף בצל הכוכב המחומש. דת שעיקרה בציווי המוסר והצדק, והרואה בשמירת

הדרושים להבטחת זכות זו בפועל". שאלוני, כמובן, מה כהנת המילים "אמצעים מינימליים". הסברתי כי אין לקבוע מסמרות לגבי הדבר, מבלי לדעת את כל הידיעות וההערכות המוסמכות בשטח הצבאי והמדיני. לנו היה חשוב לקבון את העיקרון. היישום בתוכנית צבאית ומדינית ממשיה יכול היה להיות רק בידי הממשלה.

התגובה לגאום היתה מהולה. מצד אחד הופרע הגאום מדי פעם, ביחוד עליידי אנשי רפ"י, מפא"י והמרכז החופשי, בקריאות נרגזות ביותר. מצד שני היתה ההקשבה דרוכה הרבה יותר מן הרגיל. כמה אישים, שאינם חברי כנסת, באו לאולם וליציע כדי לשמוע מה בפנינו, מתוך תקווה שנראה את הדברים בוחית שונה מאחרים.

למחרת היום הועמדנו בפני ברירה קשה. התגבשה הצעת החלטה של רוב סיעות הבית, שבאה להרגיש את אחדות הכנסת מול פני הסכנה. האם להצביע בעדה, ותוך כדי כך לקבל מראש את האחריות על כל מה שתעשה ולא תעשה הממשלה, בניגוד לדעתנו או להצביע נגד, וכך להפר את האחדות הלאומית בשעה שמיטב חברינו נמצאים אישם?

אחרי לבטים קשים, החלטנו על דרך שלישית: להצביע בעד ההחלטה הכללית, ולהוסיף אליה הצעת החלטה משלנו, שתפרט את גישתנו הנפרדת.

בבוקר של אותו יום שאל אותי יו"ר הקואליציה, משה ברעם, אם אני מוכן להצטרף אל שאר הסיעות בהגשת הצעת החלטה משותפת. אמרתי שאיני מתנגד עקרונית - ואשקול זאת לפי הנוסח שיוצע. ביקשתיו להראותה לי בעוד מועד.

אולם אצל מפא"י - דיבורים על אחדות לחוד, ומעשים לחוד. איש לא הראה לנו את ההחלטה. מבלי לשאול אותנו, היא הוגשה בשם כל הסיעות, להוציא את סיעתנו, סיעת המרכז החופשי והקומוניסטים.

בכל זאת הצבעתי בעד החלטה זו, שקבעה רק כי הכנסת רושמת לפנייה את הודעת הממשלה (בקשר עם זכות ישראל לשיט חופשי) ומעבירה את הדיון לוועדת החוץ והביטחון. עליתי על הדוכן כדי לקרוא את הצעת החלטה הנוספת שלנו, שהבית המלא הקשיב לה בשקט מתוח:

אורי אבנרי: כבוד היושב ראש, כנסת נכבדה.

כך מייצג סיעה קטנה מאד, שקיבלה רק כמה אלפי קולות יותר מרשימתנו. בכל ויכוח עומדות לרשותנו, כמו לרשותנו, עשר דקות. כמונו, הוא לוקח חלק בכל ויכוח. אך בזה מסתיים הדמיון.

כי לכן יש סיגנון נאום משלו. אין הוא מכין את דבריו בקפדנות, כמונו. גם אין הוא מסתפק בעשר הדקות שלו, כמונו. הוא מדבר בלי הכנה, בלי מחשבה מוקדמת. ככל העולה על רוחו בעת הדיבור. ושום יו"ר עוד לא הצליח להפסיקו בתום זמנו. הדבר פשוט אינו אפשרי. כשהפטיש מפסיקו, לבסוף, הוא יורד מן הדוכן תוך כדי מחאה.

והנה ניתן לו לדבר. לזו קיחה שימלא את הזמן עד בואו של ראש הממשלה. כל כמה דקות שאל כך, בתמיחה, אם לא סיים את זמנו - ולזו הרגיעו וביקשו להמשיך.

זה היה נאום מארחתוני. איש אינו יודע מה אמר כך, כי איש לא היה מסוגל להקשיב. המעטים שישבו באולם, חשבו על המלחמה. האחרים התרוצצו בחוץ, בעצבנות גוברת. כך דיבר. רבע שעה. חצי שעה. שלוש רבעי שעה. מעולם לא ניתן לו זמן רב כזה. היה זה כמו בחלום. הוא גם לא הבחין כמה שקורה סביב.

אבל גם הוא לא היה מסוגל לדבר בלי סוף. אחרי חמישים דקות, נכנע. הוא ירד מן הדוכן. לזו נאלץ לסגור את הישיבה, עד לבואו של ראש הממשלה, שכבור רבע שעה.

אני נאמתי על משרד הדתות רק למחרת היום, וניצלתי את השעה להכרזה עקרונית (ראה מסגרת).

למען חופש השייט

אינטרמצו ההומוריסטי של כך היה היחיד בשבועיים אלה. מצב הרוח היה חמור מאד. זאת נאומי בחיכות המדיני הגדול, בשבוע שעבר, נאמתי לפני הטלת המצור במיצר טיראן, כשעוד היה תקוה קלושה שאיום זה לא ימוש.

עמדתי על מעגל הקסמים, המוביל אותנו למלחמה כל כמה שנים - ועל חוסר הכישרון של המייסטר, במשך 19 שנים, לפרוץ מעגל זה.

הספתי נגד גישה של "בונג וגמרנו", אך הדגשתי את נכונות העם להגן על מולדתו. הצעתי להגן על חופש השיט במיצר טיראן, אם ייחסם, תוך שימוש באמצעים המינימליים